

МУЗЕЙ КОШТОВНОГО І ДЕКОРАТИВНОГО КАМІННЯ – НАЦІОНАЛЬНА ГОРДІСТЬ УКРАЇНИ

О.Ю. Громов,
Міністерство фінансів України

Державна установа “Музей коштовного і декоративного каміння” (далі – Музей) – це єдиний в Україні музей, де зібрано унікальну колекцію коштовного і декоративного каміння та виробів з нього.

Історія Музею тісно пов'язана з розвитком гірництва і видобутку п'єзокварцової сировини в Україні. У 1958 р. мінералогічна колекція, започаткована у 1951 р. в смт Володарськ-Волинський, зареєстрована Житомирським обласним управлінням культури

як “Мінералогічний музей на громадських засадах”. Офіційний статус музею він отримав у 1996 р. постановою Кабінету Міністрів України від 11.12.96 № 1485 “Про створення Музею коштовного і декоративного каміння” на базі мінералогічної колекції орендного підприємства “Кварцсамоцвіти”. Цією ж постановою Музей підпорядковано Міністерству фінансів України.

Мінералогічна колекція, на базі якої створено Музей, складалася здебільшого із зразків гірських порід і міне-

тінків, прозорі, як вода, зразки гірського кришталю, золотисто-жовтого і димчастого кварцу та чорного моріону, рожеві, блакитні і поліхромні топази, ніжно-блакитні кристали аквамарину, фіолетові друзи аметисту, лілові і зелені кристали флюориту, рідкісні в природі прозорі індивіди фенакіту розміром до 40 мм, гетит-халцедонові агрегати з камерних пегматитів Волині – тигрове око, дуже рідкісні друзи пластинчастого гетиту і зовсім не характерний для камерних пегматитів сплутано-волокнистий бітумний агрегат – керит, сяючі кристали “мармароських діамантів”, темні, як ніч, гагати і шляхетні опали, золотисто-жовтий український бурштин ...

Сьогодні унікальна колекція дорогоцінного і декоративного каміння та виробів з

ставлено декоративно-облицювальне каміння України. Це зібрання плиток гранітів, лабрадоритів, габро, мрамру та готових виробів із цих порід.

У другому залі представлені найбільш характерні зразки гірських порід, які вміщують камерні пегматити, а також кристали, друзи і зростки мінералів, характерних для різних структурних зон камерних пегматитів Волинського родовища моріону.

У третьому залі демонструються зразки різноманітного кварцу з різних регіонів Росії, Середньої Азії, Казахстану, Кавказу, Китаю, Бразилії, США, Чехії, Мадагаскару. Крім того, в цьому залі можна ознайомитися з геологічною літературою як наукового напрямку, так і пізнавального, розрахованого на широке коло відвідувачів.

У четвертому залі експонуються зразки дорогоцінних мінералів Волинських камерних пегматитів: берили і топази. Також у цьому залі представлені різноманітні мінерали з родовищ України та світу.

У п'ятому залі демонструються готові вироби з дорогоцінного та декоративного каміння: намиста, ограновані вироби, сувенірна продукція.

Сім зразків колекції мають власні імена, які фігурують у світовій мінералогічній літературі. Це берили “Академік Євген Лазаренко”, “Апостоли Петро і Павло” (страхова вартість кожного – більше 1,5 млн доларів США), “Професор Павлишин”, топази “Академік Олександр Ферсман”, “Золоте Полісся”, “Джерельце”, “Казка”. З 2001 року Державним гемологічним центром України при Міністерстві фінансів ведеться реєстр власних і торгових назв дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення, напівдорогоцінного і декоративного каміння з родовищ України, до якого занесені назви цих кристалів.

Окремо розташовані зразки коштовного каміння, подаровані Музею приватними особами і геологічними організаціями Росії, Середньої Азії, Казахстану, Кавказу, Китаю, Бразилії,

ралів з камерних пегматитів Волинського родовища п'єзокварцу – єдиного в Європі родовища, в якому видобувають унікальні кристали кварцу, топазу і берилу. Нині Музей істотно розширив асортимент своїх експонатів, охопивши всі відомі генетичні типи та види коштовного і декоративно-каміння.

На вітринах Музею демонструють зелені кристали берилу різних від-

нього визнана вітчизняними і зарубіжними спеціалістами однією з краєвих у світі.

Колекція музею нараховує більше 1760 експонатів, які розміщені в п'яти виставкових залах, і характеризує мінерально-сировинні ресурси коштовного і декоративного каміння України та світу.

Експозиція музею займає п'ять великих залів. У першому залі пред-

Берил "Професор Павлишин"

Чехії, США, Мадагаскару та інших країн. Вони ілюструють широку гаму різноманітності кольорового каміння.

Світове визнання колекції Музею підтверджує численна наукова та науково-популярна література про його мінерали, зокрема, публікації наукових статей про коштовне каміння України у відомих журналах України, СНД і Європи – "Мінеральні ресурси України", "Коштовне та декоративне каміння", "Мінералогічний журнал", "Lapis" (Німеччина) тощо.

Серед відвідувачів Музею – знані політики, письменники, вчені, артисти, лікарі, студенти, школярі, пенсіонери. Ось враження деяких із них, занотовані у "Книзі відгуків":

"Ця експозиція дійсно неймовірно цікава. Пояснення, які ми почували, дали нам дуже багату інформацію, і їх затьмарила тільки розкіш

зразків, які ми навряд чи побачимо в іншому місці. Особливо кристали чорного кварцу, зелених берилів і поліхромних топазів. Вітаю Вас", – професор Шат і Джін Агрел (Кембридж, Великобританія);

"Казковий музей – ні з чим не зрівнянний у моєму досвіді. Неймовірно цікаве відвідування, що надзвичайно мене збагатило", – Джеймс Гарвін (Університет Брауна, NASA, США);

"Надзвичайно чудові зразки, які зберігаються в музеї, є одним із визначних надбань народу України і роблять його дивовижним музеєм світового значення", – професор В. Петров (Росія);

"Дуже вдячний Уряду України і геологам-ентузіастам за те, що в наші суворі часи збережена унікальна колекція мінералогічного музею у м. Володарськ-Волинський – перлині світового рівня за унікальністю та

красою світу мінералів", – доктор геолого-мінералогічних наук М. Зубович (Білорусь);

"Велика подяка людям, які зуміли показати багатство і красу природи. Це один з небагатьох, але тим більше цінних островків освіти і науки в Україні", – академік НАН України Б. Стогній;

"Сердечно дякуємо колективу геологів рудника "Волинський", які зібрили цю унікальну колекцію самоцвітів і організували цей чудовий музей на землі древлян. Зібрані зрізці досить виразно демонструють особливості Волинського родовища, умови утворення мінералів, мають велике загальнонаукове значення, особливо в галузі генетичної мінералогії. Ми приємно здивовані тим, з якою любов'ю і глибоким знанням мінералів підібрана ця дивовижна колекція. Експозиція музею може бути зразком для інших гірничих підприємств. Бажано було б зробити опис музею, щоб він став здобутком широкої громадськості. З великим задоволенням і справжньою заздирістю залишаємо цей музей і бажаємо йому розквіту. Велике спасибі", – академік НАН України Є. Лазаренко, доктор геолого-мінералогічних наук В. Павлишин.

На сьогодні Музей коштовного та декоративного каміння – провідний центр наукової роботи в Україні у сфері еталонування та оцінки пам'яток неорганічної природи, впорядкування навчальних, наукових та тематичних мінералогічних колекцій. Він використовується як матеріальна база для проведення науково-дослідних експериментів і науково-методичних робіт.

На базі Волинського родовища п'єзокварцу і мінералогічної колекції Музею "виріс" один академік, захистили дисертації 5 докторів і 20 кандидатів геолого-мінералогічних наук, які в різні часи працювали на родовищі. Волинське родовище тривалий час було полігоном для випробу-

ЗАЛ №2

вання найновіших методів геолого-розвідувальних і видобувних робіт.

Значна роль у створенні та становленні Музею належить його першому директору – Василю Івану Самійловичу, одному із засновників мінералогічної колекції, колишньому заступнику генерального директора по геології підприємства “Кварцсамоцвіти”, першовідкривачеві рудопроявів і родовищ коштовного і декоративного каміння України, в тому числі Клесівського родовища бурштину, на базі якого функціонує сучасне підприємство “Укрбурштин”.

Колекція зразків Музею є зразковою навчальною базою для учнів шкіл, коледжів, технікумів Житомирської та інших областей України. Для учнів місцевих шкіл безкоштовно проводяться екскурсійні уроки. Матеріалами та бібліотечним фондом Музею користуються студенти при написанні курсових і дипломних робіт. Музей надає послуги учням із Малої Академії наук України для підготовки конкурсних робіт.

Музей співпрацює з вищими навчальними закладами України та світу. Вивчення його колекції є складовою частиною навчальних геологічних практик для студентів-геологів. Протягом року було надано послуги (у вигляді екскурсій) студентам Львівського національного університету, Київського національного університету, Житомирського національного агро-екологічного університету, Житомирського політехнічного університету, Полтавського педагогічного університету, Київського політехнічного інституту, Луцького педагогічного університету, Київського педагогічного університету, польським студентами-геологами з міст Кракова і Познані (Польща).

10 грудня 2009 року на базі Музею була проведена друга Всеукраїнська науково-краєзнавча конференція “Мінерально-сировинні багатства України: шляхи оптимального використання”, в якій взяли участь делегати від райдержадміністрації, Державного гемологічного центру Украї-

ни, Київського національного університету ім. Т. Шевченка, Інституту геохімії, мінералогії та рудоутворення ім. М.П. Семененка НАН України, Житомирського державного університету ім. Івана Франка, Житомирської філії Київського інституту бізнесу і технологій, районного відділу культури і туризму, вчителі та учні зі шкіл району, працівники Музею. У подальшому цю конференцію планується проводити щорічно.

Музей також є вагомим складовим в питанні громадянсько-патріотичного виховання молодшого покоління, розширення і всебічного збагачення його внутрішнього світу, наповнення пізнавально-краєзнавчої сторони освіти наочним змістом. Потребу в загальнонавчальних прикладах, на яких будується повага громадян до власної держави, до її культурно-матеріальної та національно-історичної спадщини, цілком може задовольнити такий заклад, як Му-

зей коштовного і декоративного каміння.

Враховуючи внесок Музею в розвиток науки та величезне значення його експонатів для практики і розвитку навчального процесу, постановою Кабінету Міністрів України від 19 грудня 2001 року № 1709 колекція Музею коштовного і декоративного каміння віднесена до Переліку об'єктів, що становлять національне надбання.

Незабутою залишається і така сфера існування Музею, як його перспективні в реалізації навчально-виробничі можливості. Маючи багату за наповненням колекцію, що продовжує зростати, зберігаючи давні традиції, серед яких і дослідницький потенціал, Музей є повноправною складовою сфери геологічних наук.

